

■
**GÜNÜMÜZ BATI TOPLUMUNDA FAALİYET GÖSTEREN
SUFİ TEŞEKKÜLLER: BAWA MUHAIYADDEEN ÖRNEĞİ VE
ÖĞRETİSİNİN TEMELLERİ**

*Sufi Formations in Today's Western Society: Example of Bawa Muhaiyaddeen
and Foundations of His Understanding*

Prof. Dr. / Uzm.

AHMET CAHİD HAKSEVER / HAKAN KIZILTEPE

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / Türk Patent Enstitüsü

Özet

Türkiye’de tasavvuf ve tarikatlarla ilgili çalışmalar, Osmanlı’nın hâkimiyeti altındaki topraklar özelinde belirli bir seviye kazanmakla birlikte, sufilerin Güneydoğu Asya ve Batı’daki faaliyetleri konusunda araştırmaların sınırlı düzeyde kaldığı söylenebilir.

Elinizdeki makalede konuyla ilgili çalışmalara katkı sağlamak üzere, Kadiri temsilcisi Sri Lankalı bir sufi olan Bawa Muhaiyaddeen’in kendi topraklarında başlayıp ABD’ye taşıdığı hareketin buradaki hizmetleri ile öğretisinin temelleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bawa Muhaiyaddeen, Tasavvuf, Kadirilik, Amerika, Sri Lanka

Summary

It is possible to say that studies carried out in Turkey related with sufism and sufi orders reach a rather high level in terms of regions under the domination of Ottomans whereas researches on activities of sufis in Southeast Asia and West are very limited.

In this study, to contribute studies on this abovementioned subject, it is tried to expose foundations of the understanding of a Sinhalese Qadiriyya Sufi - Bawa Muhaiyaddeen and services of the movement which originated in his native land – Sri Lanka and moved to USA.

Keywords: Bawa Muhaiyaddeen, Sufism, Qadiriyya, Usa, Sri Lanka

Giriş

Tasavvuf erbabı, İslam'ı tebliğ ve irşat konusunda tarihi sürecinde olduğu gibi günümüzde de kendine has yöntemlerle dünyanın farklı coğrafyalarında etkin rol almışlardır.

Türkiye'de, Anadolu ölçeğinde konuyla ilgili çalışmalar belirli bir seviye kazanmakla birlikte sufilerin dünya genelindeki faaliyetleri konusunda araştırmaların sınırlı düzeyde kaldığı söylenebilir. Bu manada Orta Asya, Afrika, Hindistan bölgesi, Malezya – Endonezya bölgeleri, Avustralya, Avrupa ve Amerika'da sufi hareketlere dair çalışmaların zenginleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir.¹

Bu gereklilikten hareketle ABD'de faaliyet gösteren sufilerden Bawa Muhaiyaddeen'i makale konusu olarak ele almak istedik. Onun icraatına ve öğretilerine geçmeden önce konu bütünlüğü açısından Amerika'da İslam'ın ve tasavvufi teşekküllerin serüvenine kısaca göz atalım.

Amerika'da İslam ve Tasavvuf

Amerika'da İslam'ın serüveni 1530 ile 1850 tarihleri arasında İspanyollar, Portekizliler, Hollandalılar, Fransızlar ve İngilizler tarafından Batı Afrika'dan kölelerin getirilmesiyle baslar. Afrika kökenli kölelerin yaklaşık yüzde yirmisinin yüksek eğitim almış, Kur'an okuyan, namaz kılan, Malikî Mezhebi'ne mensup Müslümanlar oldukları bilinmektedir.² Ancak bu dönemde sufi yönü bulunan kölelerin tasavvufi hayatı yaşamalarından ve tasavvuf öğretisini paylaşımlarından bahsetmek için elimizde yeterli veri bulunmamaktadır.³

¹ Gisela Webb, *Negotiating Boundaries*, Juliane Hammer, Omid Safi (ed.), *The Cambridge Companion to American Islam*, içinde, New York: Cambridge University Press., 2013, s. 190.

² Selami Erdoğan, *Muhyiddin Şekur Örneğinde ABD'de Tasavvuf Anlayışı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 2.

³ Julianne Hazen, *Contemporary Islamic Sufism in America: The Philosophy and Practices of*

On altıncı yüzyıldan itibaren Müslüman köleler üzerinde dini bir asimilasyon da uygulanmıştır. 1501'de İspanyollar tarafından ilk Afrikalı kölelerin İspanya'ya getirilmelerinin akabinde İspanya Kralı, 1543'te topraklarındaki sadece Katolik inancına hayat hakkı tanıncasını, İslam'a veya diğer din ve mezheplere yer verilmeyeceğini ilan etmiştir. İspanyol otoriteleri, kolonileşmenin ilk 50 yılında Hintli köleleri Amerika'ya götürmek suretiyle bu politikasında neredeyse tamamen başarılı olmuştur.⁴

İlerleyen yıllarda Amerika'ya götürülen siyahî Müslüman köleler de cemaatleşmemiş ve dinlerini unutmuşlardır. Ancak, yine de sonraki senelerde ortaya çıkan siyahî hareketlerin isimlerinde, İslami motiflerin göze çarptığı söylenebilir.⁵

İslam'ın tasavvufi yorumunun ve teşekküllerinin bu kıtadaki serüvenine gelince, Gisela Webb'in tasnifine göre Amerika'ya İslam tasavvufunun ulaşması üç evreye ayrılmaktadır.⁶ İlk aşama, 1900'lerin başında Amerikalı ve Avrupalıların doğuyla ilişkileriyle başlamıştır. Bu dönemde eğitim amacıyla Batı'ya giden sufiler, tasavvufi öğretileri paylaşmışlardır. 1900'lerin başlarında İdris Şah ve İnayet Han gibi sufi karakterler sayesinde Amerikan halkının, İslam'ın tasavvufi yorumu ile tanışmasından bahsedilebilir. 1960'lardan itibaren göçmen yasalalarının esnekleşmesiyle çok sayıda sufi ve mürşit Amerika'ya göç etmeye başlamıştır.⁷

Amerika'daki ikinci dönem sufi akımının ise 1960'lar ve 1970'lerde Amerikan halkının orta sınıfında görülen kültürel ve sosyal uyanma ile aynı zamana geldiği söylenebilir. Bu dönemde halk ırkçılık, Vietnam savaşı ve teknokrasi yönetiminin olumsuzluklarını Amerika'da mevcut dinlerin yetersizliğine bağlamaya başlamış ve doğunun bilgeliliğine yönelmiştir. Hatta üniversitelerde karşılaştırmalı din çalışmalarına ağırlık veren merkezler de artmıştır.⁸

the Alami Tariqa in Waterport Newyork, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), University of London School of Oriental and African Studies, Londra: 2011, s. 67.

⁴ Erdoğan, *age*, s. 3.

⁵ Erdoğan, *ABD'de Tasavvuf Anlayışı*, s. 4.

⁶ Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 87.

⁷ Hazen, *Contemporary Islamic Sufism in America*, s. 67.

⁸ Webb, *age*, s. 88.

İkinci dönemde aktif olan sufi gruplar arasında İnyet Han'ın oğlu Pir Vilayet Han, Cerrahî temsilcisi Muzaffereddin Özak, onun halifesi Tosun Bayrak ve Bawa Muhaiyaddeen sayılabilir.

Amerika'daki sufi hareketlerin üçüncü dönemi ise küreselleşmenin ağırlık kazandığı son yirmi yıldır denilebilir. Küreselleşmenin etkisini yoğun bir şekilde hissettirdiği bu dönemde mevcut sufi kurumların yaşadıkları dönüşüm, değişim ve kurucu jenerasyonun arkasından gelen takipçilerin bu kurumları nasıl idame ettirdikleri incelemeye değer konular arasındadır.⁹ Marcia Hermansen, 1998 yılı itibarıyla Kuzey Amerika'da yirmi beş bin kişinin tasavvufa ilgilendiğini bunlardan on bininin müntesip düzeyinde olduğunu ileri sürmektedir.¹⁰

Batı'da hâkim materyalist düşüncenin, insanın doğasına özgü manevi tatmin hissini karşılayamadığından hayatın anlamını sorgulamanın, kimi Amerikalıları tasavvufa yöneltmesinden bahsedilebilir.¹¹ Ancak Amerika'da Müslüman nüfus oranı göz önünde bulundurulduğunda tasavvuf kökenli hareketlerin çok fazla tanınmadığı da söylenebilir.¹²

Bir kadiri temsilcisi olarak Bawa'nın bu ülkedeki etkinliğine geçmeden önce Amerika'da bu tarikatın diğer temsilcilerine de kısaca değinmek istiyoruz.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Kadirilik

Kadirilik, İslam coğrafyasındaki yaygın ve etkin tarikatlardan biri olsa da ABD'deki bilinirliğinin nispeten az olduğunu söylenebilir.

⁹ Webb, *age*, s. 90. Küreselleşmenin sosyal alanda sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanlarına yansımaları konusunda bk. Aydoğan Soygüden vd., "Türkiye'deki Sivil Toplum Örgütlerinin Rekreatif Amaçlı Spor Programlarına Bakış Açısının İncelenmesi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, yıl 3, sayı: 13, Haziran 2015, s. 195-196.

¹⁰ Marcia Hermansen, *In the Garden of American Sufi Movements: Hybrids and Perennials, New Trends and Development in the World of Islam*, ed. Peter B. Clarke, Luzac Oriented, 1998, s. 169.

¹¹ Jawad Haifaa, *Female Conversion to Islam: The Sufi Paradigm*, Austin: University of Texas Pres., 2006, s. 160.

¹² Olav Hammer, *Sufism in Europe and North America*, Londra: Routledge Curzon Pres., 2004, s. 129.

Bawa Muhaiyaddeen dışında ABD’de faaliyet gösterdiğini tespit edebildiğimiz Kadiri şubeleri şöyledir:

İlki, yoğunluklu olarak San Francisco’da faaliyet gösteren, Kadirilik’ten ve Rufailik’ten icazeti olduğu söylenen¹³ Taner Vargonen (Ensari)’nin temsilciliğini yaptığı harekettir.¹⁴ Berkeley, Maric County, Sante Fe ve Los Angeles’ta merkezleri olan tarikat üyeleri, konferanslar ve zikir halkaları teşkil etmektedir.¹⁵ Tarikatın Avustralya’da da bir şubesi mevcuttur ve buradaki faaliyetlerden Şeyh İbrahim Ensari sorumludur.¹⁶

Amerika’daki bir diğer Kadiri kolu ise Kadiriye-Batşişiyeye’dır. Şeyh Hamza el-Kadiri 1972 yılında irşat görevini üstlenmiştir. Tarikat, Halife Ahmet Kostas sorumluluğunda New York City, Philadelphia, Atlanta, Athens, Georgia, Orlando, Florida, Chicago, Kansas City, San Diego ve Los Angeles’ta faaliyetlerini sürdürmektedir. Ahmet Kostas, Fas’taki el-Karavi Üniversitesi ve İslam İlimleri Enstitüsü’nde eğitim görmüş olup 1998’den beri ABD’de yaşamaktadır.¹⁷ Tarikatın web sitesinde yollarının kendi değerlerinden ödün vermeksizin sevgi ve hoşgörü üzerine kurulu olduğu, tüm dünyadan pek çok müridin kalbinin bu yola bu şekilde cezbedildiği ifade edilmektedir.¹⁸ Ayrıca tarikatın İngiltere’de Londra, Birmingham, Nottingham, Bradford, Manchester şehirlerinde de faaliyetleri mevcuttur.¹⁹

Araştırmaya konu olan Bawa Muhaiyaddeen, Amerika’daki sufi akımlarının ikinci döneminde, 1971 senesinde buraya gelip irşat faaliyetlerine başlamıştır.

A. Bawa Muhaiyaddeen’in Hayatının Güney Asya Dönemi

Bawa Muhyeddin, aslen Sri Lankalı olup kendi kitaplarına ya

¹³ Şeyh Taner Ensari icazetini Şeyh Muhyiddin-i Ensari’den almıştır. Erdoğan, *ABD’de Tasavvuf Anlayışı*, s. 18.

¹⁴ Aslen Tarsuslu olan Taner Vargonen (Taner Ensari ismini daha fazla kullanmaktadır) 1970’lerde Amerika Birleşik Devletlerine gelmiş ve Western Michigan University’de eğitim almıştır. 1977 ve 1992 seneleri arasında Türkiye’de yaşamış, daha sonra ABD’ye dönmüştür.

¹⁵ Hermansen, *Hybrid Identity Formations in Muslim America*, s. 168.

¹⁶ <http://www.ansarisufiorder.org/> (Erişim Tarihi: 02/08/2016).

¹⁷ Erdoğan, *ABD’de Tasavvuf Anlayışı*, s. 17

¹⁸ http://www.sufiway.net/ar_TariqaQadiriya.html (Erişim Tarihi: 03/08/2016).

¹⁹ <http://www.sufiway.net/> (Erişim Tarihi: 03/08/2016).

da onunla ilgili eserlerde hayatıyla ilgili detaylı bilgiye rastlanmaz. Bawa'ya hayatıyla ilgili sorular yöneltildiğinde, ömrünü öğrencilerine adadığını, kendisine ne olup bittiğiyle ilgilenmediğini ifade ederek bu konuda detaylı cevap vermediği görülmektedir.²⁰ Doğumuyla ilgili net bir tarih bulunmamaktadır. Sohbetlerinde verdiği bilgilerden, vefat ettiği 1986 senesinde yaşının yüz altı olduğu tahmin edilmektedir.²¹ “75 People Who Changed the World” (Dünyayı Değiştiren 75 İnsan) isimli kitapta ise doğum tarihi olarak 1885 senesi verilmektedir.²² Bu bilgiye göre onun yüz bir yaşında vefat ettiği söylenebilir.

1899'a kadar Seylan'da yaşayan Bawa, bundan sonra Kataragama'da on sekiz yıl, Jailani'de on iki yıl, Âdem Tepesinde (Sri Lanka'da bir dağ) sekiz yıl, Nuwara Eliya'daki Kaya mağarasında dört buçuk yıl, Jaffna'da onsekiz yıl kaldığını ifade etmiştir.²³

Eğitim süreciyle ilgili fazla malumatın bulunmadığı Bawa, irşat faaliyetlerine Sri Lanka'daki öğrencilerinin ifadelerine göre 1930-40'lı yıllarda başlamıştır. Bu tarihlerde Bawa'nın hayatını sürdürdüğü Sri Lanka'nın kuzeyindeki Kataragama'da bulunan bir türbeye ziyaret için gelenler, kendisiyle yakınlardaki ormanlarda karşılaşmışlardır.²⁴ Zia İslam tarafından çekilen bir belgeselde, Bawa Muhaiyaddeen Fellowship Camii İmamı Richard Miller tarafından bu tarih, 1935 ortaları olarak ifade edilmektedir.²⁵ Bawa'nın manevi rehberliğine başladığı dönemde kendisiyle karşılaşmış etkilenenler, ondan irşat faaliyetlerine Jaffna'ya yerleşip orda devam etmesini teklif etmişler ancak Bawa onların bu önerisine ilkin olumlu cevap vermemiştir.²⁶

²⁰ M. R. Bawa Muhaiyaddeen, *The Tree That Fell To The West, Autobiography of a Sufi*, Philadelphia: Fellowship Pres., 2003, s. 15.

²¹ Frank Korom, “Charisma and Community: A Brief History of the Bawa Muhaiyaddeen Fellowship”, *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 21.

²² Ira Rifkin, *75 People Who Changed The World*, Vermont; Jaico Publishing House, 2012, s. 125.

²³ Korom, agm, *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 21.

²⁴ Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 91.

²⁵ Zia İslam, *Bawa Muhaiyaddeen Fellowship and Mosque Belgeseli*, Philadelphia: Temple University Yapımı, 2012. <https://www.youtube.com/watch?v=b1aKNA1İoYY> (erişim: 22/05/2015) Halen Fellowship Başkanı olan Musa Muhaiyaddeen'den alınan bilgiye göre ise bu olayın yaşandığı tarih 1938'dir. Emmanuel Levy, kişisel iletişim, 13/07/2016

²⁶ Korom, “Charisma and Community”, *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 23.

Bawa'nın irşat faaliyetlerine başladığı dönemde takipçileri Müslümanlardan ziyade gayr-i Müslimlerdir. Jaffna'daki düşük kastlara mensup Hinduların, Bawa'yı bir guru ve swami (Hindu dilinde pir, üstad ve hoca anlamlarındadır) olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bunların dışında Budist ve Hristiyanlardan da öğretisini dinlemek için ziyaretine gelenler vardır.²⁷ Öğrencilerinin genellikle kendisinden dünyaya ilişkin sorunlarının çözümünde, sağlık sorunlarının giderilmesinde, yaşadıkları ruhsal problemlerinden arınmak için yardım istedikleri nakledilmektedir. Artan takipçileriyle daha rahat ilgilenmek için 1952'de Jaffna'da bir ashram (tekke) kuran Bawa, yardım istemek için gelen ailelerin sayısının artması üzerine tarımla uğraşmak için Jaffna'nın güneyinde bir tarla kiralamıştır. Böylece hem fakirlere yardım etmiş hem de manevi eğitim vermiştir.²⁸

Bu dönemde Colombo'dan ticaret için Jaffna'ya gelen Müslüman işadamları Bawa'dan haberdar olmuşlar, onu manevi eğitim vermesi üzere Colombo'ya davet etmişlerdir. Davete icabet eden Bawa, manevi hizmetini Colombo ve Jaffna arasında gidip gelerek sürdürmeye başlamıştır. Colombo'daki öğrencileri ağırlıklı olarak iyi eğitilmiş ve varlıklı Müslümanlardır. Sağlık ve ruhsal problemlerden ziyade metafizik konularla ilgilenmektedirler ve Hindu öğrencilerinden farklı olarak Bawa'yı bir "şeyh" kabul etmektedirler.²⁹

1950'den itibaren kurumsallaşma yönünde adım attığı gözlenen Bawa, rivayete göre 1955'te yaşadığı bir dini tecrübenin tesiriyle Jaffna'nın kuzeyindeki Mankumban şehrinde cami inşa ettirmeye başlamıştır.³⁰ 1967'de ise Colombo'da, öğretisinin çalışıldığı, kitaplarının basıldığı ve bugün halen faaliyetlerine devam etmekte olan "Sarendib Sufi Study Circle"ı kurmuştur.³¹

B. Bawa'nın ABD'ye Gelişi

Bawa, 1942'de yazdığı *Guru Mani* isimli eserinde "İrfan Ağacı" di-

²⁷ Korom, agm, *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 22.

²⁸ Webb, *age*, s. 92.

²⁹ Webb, *age*, s. 93.

³⁰ Cami, Amerikalı takipçileri tarafından 1970'te tamamlanmıştır. Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 93.

³¹ Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 93.

ye tanımladığı bir metafordan bahseder. Bu ağaç, doğunun çölleşip bakımsız kalan toprağında kök salmıştır. Zaman içinde mânâ ve irfanla o kadar beslenip ve yücelmiştir ki dalları en yüksek cennetlere ulaşmış ve meyvelerle dolmuştur. Ama bu ağacı fark eden insanlar o meyvelerin kime ait olduğu konusunda kavgaya tutuşmuşlardır. Birbirlerine bu konuda tuzaklar kurup, kıskançlık ve düşmanlık duygularıyla o kadar kendilerini kaybetmişlerdir ki sonunda ağacı kesmişler ve ağaç doğudan batıya doğru devrilmiştir. Artık bu ağacın tüm meyveleri batdakilerin hizmetine sunulmuştur. Bawa'nın *Guru Mami*'de ifade ettiği bu durum, yakın çevresinin ifadesiyle aslında kendi içinde bulunduğu hâli sembolize etmektedir.³²

Nitekim bir süre sonra Bawa Amerika'ya göç etmiştir. Nakledildiğine göre Bawa'nın Amerika'ya yolculuğuna sıra dışı bir hadise sebep olmuştur. 1963'te, Carolyn Fatima Andrews isminde Amerikalı bir genç kadın dini tecrübe kategorisinde değerlendirilebilecek bir hâl yaşar. Kendi ifadesiyle tüm varlığın gözünden silinip teklik olarak ifade ettiği bir duygu durumudur bu... Yaşadığı tecrübe, onun bundan sonraki hayatına da tesir eder. Genç kadın kendine geldiğinde, yaşadığı hali araştırmaya karar verir ve hâlin hakikatine ermek için yıllarca dua eder, araştırmalar yapar. 1969'da Bawa Muhaiyaddeen'in ismini işitir ve iki sene devam eden mektuplaşmalar başlar. Ancak yaşadığı derin tecrübenin aktarılması ve öğrenilmesinde satırların yetersiz kaldığını görünce Bawa'yı Philadelphia'ya davet eder. Bawa, davete icabet ederek 1971'de bu eyalete gider.³³

Bawa Amerika'ya gittiğinde bildiği tek dil, yaşadığı bölgeye özgü Tamil dilidir. Philadelphia'da kurduğu dernek ve inşa ettiği cami ile vefat ettiği 1986'ya kadar, özellikle döneminin Amerikan hippie gençliği ile buluşmuş ve onlara, kendine özgü tasavvufi üslubu ile İslam'ı tanıtmıştır.³⁴

Bawa, Amerika'daki irşat faaliyetlerine bu eyâlette mütevazı bir evde başlamıştır. Takipçilerin artmasıyla 1972'de "Bawa Muhaiyaddeen Fellowship" isminde bir dernek kurulur. Dernek için üç

³² Bawa Muhaiyaddeen, *The Tree That Fell To The West*, s. 22.

³³ Bawa Muhaiyaddeen, *age*, s. xiii.

³⁴ Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 91

eş başkan, üç sekreter, üç murakıp üye ile birlikte toplam 16 kişiden müteşekkil bir icra komitesi oluşturulur. Böylece Bawa'dan sonraki dönemde derneğin faaliyetlerinin tek kişinin inisiyatifiyle değil, oluşturulan bu grupla devam ettirilmesi hedeflenmiştir. Derneğin kâr gütmeyen organizasyon olarak resmi kayıtlara geçiş tarihi 1974'tür.³⁵

Kurumsallaşma açısından önemli bir adım olan bu tarihten sonra Bawa'nın takipçilerinin arttığı gözlenmektedir. 1973'te dernek üyelerinin girişimiyle Philadelphia'da Overbrook bölgesinde Yahudi toplumuna ait eski bir sinagog satın alınır ve yeni dernek binası olarak kullanılmaya başlanır. İlerleyen dönemde sohbetlere katılanlar arasında ihtida hadiselerinin artmasıyla bir cami ihtiyacı gündeme gelir ve 1984 yılında cami inşası tamamlanır.³⁶

Bawa'nın öğretisini sunuş şekline bakıldığında, ilk yıllarda hemen her dinden ve toplum kesiminden insana hitap ettiği, İslamî vurgularını güçlü olmayan, daha çok Allah'ın birliği, kelime-i tevhit, sevgi ve hoşgörü üzerine odaklı bir anlatımı takip ettiği söylenebilir. 1986'da cami inşası bittikten sonra Arapça, Kuran okuma, Namaz ve İslam'a giriş dersleri daha sıklıkla verilmeye başlanmıştır.³⁷

Bawa, ABD'de geçirdiği ilk on yıldan sonra İslamî öğeleri daha yoğun vurgulamaya başlamış namaz, zikir, zekât, hac gibi ibadetleri öğrencilerine öğretmiştir. Özellikle cami inşası sonrası Ehl-i Sünnet çizgisi Bawa'nın öğretilerinde belirgin bir şekilde kendini hissettirmiştir. İbadetleri teşviki, bazı takipçileri tarafından kabullenilemediği için ayrılanlar da olmuştur.³⁸

Bawa, Philadelphia'ya ilk geldiği 1971'den vefat ettiği 1986'ya kadar dört kez Sri Lanka'ya gidip gelmiş oradaki takipçilerine de irşat faaliyetlerine devam etmiştir.³⁹

³⁵ Korom, 'Charisma and Community', *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 27.

³⁶ Webb, *age*, s. 94.

³⁷ <http://www.bmf.org/mosque/> (Erişim Tarihi: 08/08/2016).

³⁸ Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 95; Korom, "Charisma and Community", *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 27.

³⁹ Bu ziyaretleri, Mayıs 1972 ile Şubat 1973 arasında, Şubat 1974 ile Temmuz 1975 arasında, Kasım 1976 ile Ağustos 1978 arasında ve son olarak da Aralık 1980 ile Kasım 1982 arasında olmuştur. Her seferinde de Amerikalı öğrencilerinden bir grup

Bawa'nın girişimiyle Amerika'da kurumsallaşma adına dernek ve cami dışında Müslümanlar için bir mezarlık, eğitim ve kültür merkezi kurmak üzere bir çiftlik arazisi satın alınmıştır. Bu merkezde kültürel ve sanatsal etkinlikler, riyazet ve ibadet uygulamaları hafta sonu kampları gerçekleştirilmiştir.

Vefatına yakın sağlık durumu ağırlaşan Bawa'nın, yatağından çıkmadığı dönemlerde dahi öğrencilerine irşat ve tebliğ faaliyetlerine devam ettiği, gelip soru sormak isteyen ziyaretçilere engel olunmamasını istediği nakledilmektedir.⁴⁰ Bawa, 8 Aralık 1986 akşamı dernekteki odasında, yine öğrencileriyle birlikteyken ruhunu teslim etmiştir.⁴¹

B.1. Bawa Sonrası Dönem

Bawa sağlığında kendisinden sonra yerine geçmek üzere bir halife tayin etmemiştir. Vefatı sonrası derneğin durumu sorulduğunda, vefat etse de Allah'ın var olmaya devam edeceğini, kendisinden sonraki dönemden sorumlu olmadığını söylediği nakledilmektedir.⁴² Bawa, cuma namazlarını kıldırmak üzere biri Sri Lankalı diğeri Amerikalı iki imam görevlendirmiştir.⁴³

Amerika'daki ilk Müslüman türbesi Bawa'nın metfun olduğu bu merkezdedir. Türbe, Bawa'nın vefatından sonra, sadece öğrencilerinin ve takipçilerinin değil, ABD'de yaşayan diğer Müslümanların da ziyaret ettikleri bir mekândır. Hem türbe hem de eğitim ve kültür merkezinin bulunduğu çiftlik arazisi, çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmakta ve Bawa'nın hatırası diri tutulmaktadır.

Bawa'nın irtihali sonrası öğretileri, takipçilerince tanıtılmaya çalışılmaktadır. Dernek binasında icra kurulu üyelerince hemen her gün etkinlikler düzenlenmekte olup genelde bunlar Bawa'nın video ve-

kendisine eşlik etmiştir. Korom, agm, *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 28.

⁴⁰ Benjamin H. Snyder, *Heartspace, The Bawa Muhaiyaddeen Fellowship and the Culture of Unity*, (Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi), Haverford College Antropoloji Bölümü, Haverford, 2003, s. 33.

⁴¹ Korom, agm, *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı: 1-2, 2011, s. 29.

⁴² Bawa Muhaiyaddeen, *The Tree That Fell To The West*, s. 18.

⁴³ Webb, *age*, s. 96.

ya ses kayıtlarının açıklamaları üzerinedir. Bawa'ya müntesip ilk jenerasyonun neslinden gelenler, onun öğretileri çerçevesinde sunum yapmaktadırlar.⁴⁴ Bunlar aynı zamanda manevi birer otorite olarak görülmemektedir.⁴⁵ Çocuklara yönelik etkinlikler, cuma gecesi zikirleri, Bawa'nın kitaplarının okunduğu özel toplantılar dernekdeki rutin faaliyetlerdir.⁴⁶

Çiftlik bölgesindeki mezarlık sadece Bawa'nın öğrencileri için değil Amerika'da yaşayan bütün Müslüman gruplara açıktır. Buradaki diğer Müslümanlar, Bawa'nın camiine üyelik kaydı yaptırmak suretiyle İslamî şartlara uygun bir mezarlık temin etmiş olmaktadır.

Bawa'nın takipçileri üç grupta kategorize edilebilirler. Bunlar: Bawa'yı manevi otorite olarak tanıyıp Kur'an ve Sünnet eksenli öğretilerini yaşamaya çalışanlar; Bawa ile kuvvetli bir gönül bağından ziyade dinî bir ortam olması hasebiyle derneğe ve camiye gelenler; Bawa'nın söylemlerini dinden bağımsız felsefi bir öğreti şeklinde değerlendirenlerdir. Vefatı sonrası Bawa'nın takipçilerinin bir kısmının dernekle irtibatını kestiği bilinmektedir.⁴⁷ Bununla birlikte Bawa'yı sağlığında tanıyan ilk jenerasyon öğrencileri, büyük oranda dernekle bağlantılarını korumuşlardır.

Bawa'nın öğretilerini daha çok felsefi bir yaklaşım şeklinde değerlendirenler arasında İslamî uygulamalardan fazla hoşlanmayan bir kesim de mevcuttur. Bunlar, Bawa'nın video ve ses kayıtlarını izleme ve dinleme dışında bir faaliyetin olmasına, yani herhangi bir kişinin, dinin ve tasavvufun genel konularında anlatımlarda bulunmasına sıcak bakmamaktadırlar.⁴⁸

Dernek üyeleri arasında Bawa hakkındaki görüş farklılıklarının, Amerikan toplumunun genel olarak dine ve özelde ise İslam'a ve dinî uygulamalarına karşı yaklaşımı ekseninde değerlendirmek daha sağ-

⁴⁴ Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 96.

⁴⁵ Benjamin H. Snyder, *Heartspace, The Bawa Muhaiyaddeen Fellowship and the Culture of Unity*, (Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi), Haverford College Antropoloji Bölümü, Haverford, 2003, s. 35.

⁴⁶ Webb, *age*, s. 95.

⁴⁷ Snyder, *age*, s. 33, 72; Emmanuel Levy, kişisel iletişim, 18/04/2015.

⁴⁸ Snyder, *The Bawa Muhaiyaddeen Fellowship*, s. 72.

lıklı olacaktır. Bawa, Hindistan'da olduğu gibi Amerika'nın çok kültürlü ortamında da ortak değerler ekseninde bir söylem benimsemiştir. Nitekim Amy Wilson'ın anlattığına göre Bawa, Amerika'daki hizmetinin ilk yıllarında tevhid, kalp huzuru ve güzel ahlâk ekseninde telkinlerde bulunurken ilerleyen yıllarda İslam'ın şartlarını öğrenmelerine öğretmiş ve namaz, zekât, hac, oruç gibi uygulamaları yerine getirmelerini istemiştir.⁴⁹

Bawa'nın bu yaklaşımı, diğer din temsilcilerinin de ilgisini çekmiştir. 1980'lerin sonlarından itibaren Bawa Muhaiyaddeen Fellowship Derneği üyeleri Katolik, Episkopan, Luteryan, Metodist, Yahudilik temsilcilerince dinî etkinliklere de davet edilmektedirler. Dernek üyeleri geleneksel İslam anlayışının temsilcileri olarak kabul edilmekte okullarda, kilise, tapınak, cemaat toplantılarında İslam dini ve çok kültürlülük üzerine haftalık ve aylık periyodlarla ya da davet durumunda seminerler vermektedirler.⁵⁰

Fellowship, ABD ve Kanada dışında, Sri Lanka, Avustralya, Yeni Zelanda ve İngiltere'de de şubelere sahiptir. Ayrıca Boston, Ames, Des Moines, Detroit, Toronto (Kanada), New York City, Sacramento, Stamford, Unionville, Washington DC şehirlerinde haftalık toplantılar sürdürülmekte, Berkeley, Madison, Londra, Los Angeles ve Kolombo (Sri Lanka)'da aylık toplantılar devam etmektedir.⁵¹

Bawa'nın Amerika'ya taşınması kısa bir sürede ABD, Kanada ve İngiltere'de ilahiyat araştırmacıları, gazeteciler, eğitimciler ve siyasetçiler tarafından tanınırlığı artmasını sağlamıştır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreter Yardımcısı Robert Muller, ondan tüm insanlık için yardım çağrısında bulunmuştur. Psychology Today, The Harvard Divinity Bulletin, The Philadelphia Inquirer ve The Pittsburgh Pres isimli yayın organlarında röportajları yayımlanmıştır. Medyada, İslam ve Müslümanlarla ilgili meselelerde Bawa ve dernek üyeleri ile yapılmış röportajlar da yer almaktadır.⁵²

⁴⁹ Amy Wilson, kişisel iletişim, 24/05/2015.

⁵⁰ <http://www.bmf.org/fellowship/branches/>. (Erişim Tarihi: 28.07.2016).

⁵¹ <http://www.bmf.org/fellowship/branches/> (Erişim tarihi: 08/08/2016).

⁵² www.bmf.org (Erişim tarihi: 08/08/2016)

11 Eylül saldırıları sonrası medyadan gelen taleplerde artış gösterse de⁵³ Bawa ve derneğin medya tanınırlığı aslında daha eskiye uzanmaktadır. Humeyni'nin 1970'lerin sonlarında, İran devrimi sırasında Amerikalıları rehin aldığı sırada Times dergisi Bawa ile röportaj yapmış ve Bawa'nın Humeyni'ye yönelik eleştirilerini, İslam'a nasıl zarar verdiğini haberleştirmiştir. Bu röportajında Bawa, Hz. Muhammed'in (sav) ve Kuran'ın mesajına Humeyni'nin bu saldırısı kadar başka bir şeyin zarar veremeyeceğini vurgulamıştır. Bawa, Humeyni'ye yazdığı mektupta: “Yaklaşık beş yüz yıl önce Farisî sufiler ve veliler İran'da yaşadılar. Onların yazdığı irfan kitapları halen mevcuttur. En azından onları okumalısın. Bu insanlar sayesinde toprağımız Allah'ın irfanı ile beslendi. Ama bugün, İran bir savaş milletine dönüştü, kadınlar, çocuklar ve erkekler silahlanmaya, intikam yeminleri yapmaya teşvik ediliyorlar. Takipçilerine düşmanlığı ve savaşı değil, Allah'a iman etmeyi öğret” demiştir.⁵⁴

Sonuç itibariyle Bawa'nın 1971 senesinde temellerini attığı Bawa Muhaiyaddeen Fellowship Derneği, onun irtihalinden sonra da varlığını sürmektedir. Derneğin müstemilatı arasında yer alan cami, mezarlık ve türbe şehirdeki diğer Müslüman toplumlar için de birleştirici bir rol üstlenmektedir.⁵⁵

C. Bawa'nın Öğretisinin Temelleri

Bawa'nın öğretisinde iki yönden bahsedilebilir:

- Tüm din, millet ve ırkları kucaklayan bir yaklaşım.
- İnsanların anlayışına, seviyesine uygun esnek ve tedrici bir yaklaşımla İslam'ı ve tasavvufu anlatma.

Bawa'nın tebliğ yöntemi, yetiştiği bölgenin yapısıyla doğrudan alakalıdır. Bawa'nın doğup yetiştiği Sri Lanka'nın konumuz açısından dikkat çekici yönü toplumdaki çok dinlilik ve farklı etnisitelerin mevcudiyetidir. Sri Lanka toplumu iki farklı yerel halktan oluşmakta-

⁵³ Webb, *Third Wave Sufism in America*, s. 97.

⁵⁴ David Freudberg, “Bawa Muhaiyaddeen: Inner and Universal Meanings of Islam”, *Harvard Divinity Bulletin*, c. 13, sayı: 2, 1982, s. 2.

⁵⁵ Emmanuel Levy, kişisel iletişim, 18/04/2015.

dır: Sinhaliler ve Tamiller... Sinhaliler genel itibarıyla Budist iken Tamiller Müslüman'dır. Bunların yanında ayrıca dini hareketler ve ticaret amacıyla buraya gelen Araplar, sömürge amacıyla ülkeyi ele geçiren ancak ülkenin özgürlüğe kavuşması sonrası memleketlerine dönmeyip azınlık konuma düşen Portekiz ve Hollandalı gruplar, göç yoluyla gelen Çinli, Afgan, Hintli, Pakistanlı küçük topluluklar vardır. Bu sosyal doku Bawa'nın izleyici ve dinleyici kitlesinin çeşitliliğini de beraberinde getirmiştir. Bawa, irşat ve tebliğde -görüldüğü kadarıyla- izleyicilerinin kültürel ve dini yapısını reddetmeden ve hatta onların dilini ve terminolojisini kullanarak dini-tasavvufî hakikatleri telkin ve aktarma stratejisi uygulamıştır.

Bawa'nın Amerika'daki ilk yıllarında daha çok tevhid ve metafizik konularını öne çıkarması bu manada dikkat çekicidir. Allah'ın birliği, varlığın teklifi, insanda tecelli eden Allah'ın sıfatları, insan-ı kâmil kavramı Bawa'nın odaklandığı meselelerdir. Bu kavramları içselleştirme yolu olarak namaz, zikir, oruç, zekât ve hac ibadetlerini anlatmaya başlaması irşadın bir sonraki evresidir.⁵⁶ Tarih vermek gerekirse 1976 senesine kadar zikir kavramından, 1981 senesine kadar ise beş vakit namaz uygulamasından müritlerine bahsetmemiştir.⁵⁷ Uygulanan tebliğ yönteminin, sonuçları açısından değerlendirildiğinde, İslam dinine karşı kuvvetli önyargılar taşıyan bir toplum için isabetli olduğu söylenebilir.

Şimdi de Bawa'nın irşad ve tebliğde temel öğretiler arasında yer alan tanrı, insan, din kavramlarına kısaca değinelim.

Bawa'ya Göre Tanrı Kavramı

Bawa'nın her ne kadar her dinden insanı kucaklayan ve onları ötelemeyen yaklaşımı mevcut olsa da Bawa'nın itikadî yaklaşımının klasik Sünni kültürün itikat sisteminden farklı olmadığı söylenebilir. İbadet ve muamelat konularına yaklaşımı ise Hanefi fıkhı çerçevesindedir.⁵⁸

⁵⁶ Emmanuel Levy, kişisel iletişim, 18/04/2015.

⁵⁷ Hermansen, "Hybrid Identity Formations in Muslim America", *The Muslim World*, c. 90, 2000, s. 173.

⁵⁸ Lou Wilson, kişisel iletişim, 10/03/2015.

Bawa'ya göre Tanrı, şekilden münezze olup eşi ve benzeri yoktur. Tek olan O'dur. Doğmayan ve ölümsüzdür. Yaratılmamış ve Bâkî'dir. Hükmü tek başına verendir. Tüm varlıkları yaratan, koruyan, besleyen, gözeten O'dur. O'nun rahmeti her şeyi kuşatır.⁵⁹ İbn Arabî'de olduğu gibi Bawa'da da, Allah'ın tüm varlıklardan ontolojik manada razı olduğu yaklaşımı görülmektedir.

Bawa'ya Göre İnsan

Bawa, insanı Allah'ı fitraten bilme kabiliyetine sahip bir varlık olarak değerlendirir. Ona göre insanın kalbinde Allah'ı kendiliğinden bilen bir nokta vardır. O nokta Bawa'ya göre nurdan olup beden içinde, bedenle kaynaşmış ve karışmış bir varlıktır. İnsan, Allah'tan gafil de olsa bu nur, ona Allah'ı hatırlatır. Bunu, Allah'a inanmamız gerektiğini insana telkin eden bir titreşimi bedende yaymak suretiyle gerçekleştirir. Kalpteki nokta aynı zamanda bir tür uyanıklık olup insanı yaklaşan tehlikeye, kazaya karşı da uyandırabilir.⁶⁰

Bawa'ya göre nokta, bize kendimizden daha yakın olup bizi hakikate yönlendirir. Hakikat, nur, mükemmel bir şekilde o noktanın içinde mevcuttur. Bu nokta, aynı zamanda vahyin ve ilhamın odak noktasıdır. Bize sadece Allah'ı hatırlatmakla kalmaz aynı zamanda O'na giden yolumuz hakkında bize açıklamalarda bulunur. Bazen bir uyarı gelir bazen de işlediğimiz bir hatayı bize gösterir.⁶¹ Bawa'nın konuyla ilgili ifadesi şöyledir:

*“O nokta,
İrfanın içindeki nur,
İrfandaki ve kemâlâttaki aydınlık,
Gözlerin nurundaki nur,
Dildeki tat ve konuşma,
Yüzün güzelliği, kulaktaki güzel ses,
Burundaki tatlı bir koku,*

⁵⁹ M. R. Bawa Muhaiyaddeen, *Four Steps to Pure Iman*, Philadelphia: Fellowship Press, 1999, s. 2.

⁶⁰ Bawa Muhaiyaddeen, *Four Steps to Pure Iman*, s. 2.

⁶¹ Bawa Muhaiyaddeen, *age* s. 3.

*Kalpteki o nokta,
Rahmetin kudreti,
Parlak bir nur,
İzah ve şerh kabiliyeti olarak mevcuttur.”⁶²*

Bawa kalpteki noktayı, tasavvufi terminolojideki “nokta-i süveydâ” kavramıyla izah ederken insanın Allah’ın nuruyla olan irtibatını da Hz. Âdem’e dayandırmaktadır. Bawa’ya göre Allah o nuru Âdem’in alınına yerleştirmiştir. O noktaya Bawa “Kürsi” de demektedir.

Bawa, “Kürsi” kavramıyla birlikte “İlahi aydınlanmış irfan” terimini de kullanır. O, irfan kavramını derecelendirmiş ve irfanın en üst seviyesini “ilahi aydınlanmış irfan” diye tanımlamıştır. O nokta yani kürsi, aynı zamanda ilahi aydınlanmış irfanın kaynağı,⁶³ eşf ve ilhamın mazharı olan bir latife, cemâlin ve kemâlâtın aydınlığıdır. O, herkeste vardır ve her şeye içeriden bakar.⁶⁴

İnsandaki kemâlâttan bahseden Bawa, insanı beşeri boyutundan soyutlamaz. Bawa’ya göre insanda karanlık ve nur, irfan ve cehalet, hakikat ve yalan, insanlık ve hayvanlık yani Allah’ın yüceliğinin merhamet sıfatları ile dünyanın yalancı yüceliğine dair sıfatlar bir arada mevcuttur.⁶⁵ İnsan, kalbindeki o nuru takip ettiği sürece hakikati sahtesinden ayırabilecektir.

Bawa’nın Diğer Dinlere Bakışı

Bawa, Allah’ın bir tek Âdem yarattığını, Allah’ın hakikatini öğretmek için gelen peygamberlerin ise çok sayıda olduğunu belirtir. Bawa’ya göre peygamberlerin hepsi de Allah’ı ve emirlerini öğretmek üzere gönderilmişler ancak insanlar zamanla peygamberlerin öğretilerinden uzaklaşarak yanlışın peşine düşmüşlerdir.

Bawa’ya göre, farklı dönem ve coğrafyalardaki peygamberlerin dini tebliğ ettiği toplumlarda temel fark, ibadetlerle örneğin namazların erkânıyla ilgiliydi. Ama insanlar tıpkı pek çok ırka bölündüğü gi-

⁶² Bawa Muhaiyaddeen, *age* s. 3.

⁶³ Bawa Muhaiyaddeen, *age* s. 3.

⁶⁴ Bawa Muhaiyaddeen, *age* s. 3.

⁶⁵ Bawa Muhaiyaddeen, *Four Steps to Pure Iman*, s. 4.

bi bir Allah'ı da pek çok tanrıya bölmüşlerdir. Bawa'ya göre bu durumun sebebi hakikatin unutulması, kalpteki o yaratılıştan gelen nurun, kürsünün peşinden gidilmemesidir.

Böylece ilahi hakikat ve tek insanlık ailesi gerçeği unutulmuş, tevhidden uzaklaşmış, uydurma mabutlar ve ibadetler ortaya çıkmıştır.⁶⁶ Sonuçta Bawa, din gerçeğini tek insandan oluşan ve tek Allah'ın gönderdiği bir teklik düzeni olarak tespit ederken mevcut çoğalmaları insanların, Allah'ın sistemine sadık kalamamasına bağlamakta, insanların bölünmüşlükleri dolayısıyla son hakikat olan İslam'ı izlemekten mahrum kaldıklarını düşünmektedir.

Bawa yeryüzündeki mevcut dinleri dört grupta şöyle kategorize eder: *“Bu mucizeler, bu yogalar, bu irfanlar, bu mantralar, bu sihirler, bu dalavereler, on milyonlarca putlar, bu namazlar, tüm bu ayrımlar dört farklı dine bölündü: Hinduizm, Zerdüştlük (yani ateşe tapanlar), Hristiyanlık (yani ruhlara tapanlar) ve İslam... Tek din, dört dine bölündü ve bu dört dinin her biri de pek çok bölümlere ayrıldı. Her din, bölündü ve bölündü. Hinduizm içinde on milyonlarca mezhep var. Halen Hinduizm'de ve Zerdüştlük'te pek çok farklı ibadet şekli vardır. Hristiyanlıkta kaç tane farklı İncil var bir bakın. Ne kadar farklı tip ibadetler var bir bakın. Ve İslam'ın içinde, pek çok bölücü hareketler gerçekleşti. Ancak İslam'ın içinde de farklı mezhepler olmasına rağmen en azından Müslümanlar sadece bir tanrı olduğundan emindirler.”*⁶⁷

Bawa'nın ifadeleri, dini tebliğde izlediği yöntem ve hitab ettiği kesimle doğrudan alâkalıdır. Dinleyici kitlesi Sri Lanka'da ve ABD'de büyük ölçüde Hindu, Zerdüşt ve Hristiyanlardan oluşmaktadır. Bu dinlerin tarihteki rolünü reddetmemekte, tek bir hakikat üzere peygamberler tarafından tebliğ edildiğini kabul etmekte, ancak zamanla bu dinlerin, yaşanılan coğrafya ve kültürün renginin baskın çıktığı, asli unsurları olan hakikate erdirici vasıflarını büyük ölçüde yitirdiklerini vurgulamaktadır. Varoluşun temel hedefi “ilahi aydınlanmış irfan” ise buna ulaşmanın yolu İslam'dan geçmektedir.

Dikkat edilirse Bawa'nın ifadelerinde dinlerin aşkın birliği ya da dini

⁶⁶ Bawa Muhaiyaddeen, *age* s. 4.

⁶⁷ Bawa Muhaiyaddeen, *Four Steps to Pure Iman*, s. 5.

çoğulculuk gibi bir yaklaşımdan ziyade, ortaya çıkış sürecinde tüm dinlerin tevhid esaslı olduğu ancak zamanla bu yapıdan uzaklaştıkları, böylece son din İslam'ın insanlara tebliğ edildiği vurgulanmaktadır.

Bawa'ya Göre İbadetler

Bawa tüm ibadetlere sohbetlerinde değinmiş olmasına rağmen belki de en önemli vurguyu zikre yapmıştır. Bawa, tüm varlığın sonsuz dillerde Allah'a sürekli ibadet ettiğini, hatta şeytan ve onun takipçilerinin dahi Allah'a ibadet halinde olduklarını söyler.⁶⁸ Bunu söylerken ki hareket noktası, “göklerde ve yerdeki her şey Allah'ı tesbih etmektedir. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir”⁶⁹ âyetidir. Zikrin diğer ibadetlere göre özel yeri, onun tüm ibadetlerin özü oluşu ve titreşimlerinin arşa ulaşmasından ötürüdür.

Bawa, zikri değerlendirirken zikrin çeşitlerinden yola çıkar. Cehri zikri tüm zikir çeşitleri içinde ilk ve en alt seviye olarak tasnif eder. Zira ona göre cehri zikirdeki yüksek ses, nefsin coşkusunu, zihindeki ihtiras ve şehvetleri yansıtma riski taşımaktadır.

Kalp zikri ise kalbi keşfedenlerin gerçekleştirdiği zikirdir. O kalbe ise Allah yerleşir. O kalbin güzelliğine Bawa'ya göre Muhammed denir, o, Allah'ın cemalinin güzelliğidir.⁷⁰ Bawa konuyla ilgili düşüncelerini şöyle izah eder: “O kalbe, kalbin nuruna Nur-ı Muhammedî denir. O, Allah'ın Zâtı'nın titreşimidir. Ahmed, kalptir, Hakk'ın cevheridir, Allah'ın elçisidir. Kalbi zikir ile o elçi doğrudan Allah ile konuşur. Bu yüzden kalp zikri aslında miraç zikridir. Kalp zikri, Nur-ı Muhammedî denilen ilahi aydınlanmış irfan tarafından gerçekleştirilir.”⁷¹

Bawa kalp ile yapılan zikre ruh zikri de der. Bawa'ya göre ruh, Allah'tan gelen bir ışıktır. Ölümsüzdür, gölgesi, karanlığı yoktur. Kötülükten veya aldatmacadan etkilenmez. Ne kesif ne de la-

⁶⁸ M. R. Bawa Muhaiyaddeen, *Dhikr, Remembrance of God*, Philadelphia: Fellowship Press, 1999, s. 3.

⁶⁹ Haşr Suresi, 59/1.

⁷⁰ Bawa Muhaiyaddeen, *Dhikr*, s. 31.

⁷¹ Bawa Muhaiyaddeen, *age*, s. 31.

tif bir formu vardır. Ruh, Allah'tandır. Ruh için gece veya gündüz, ölüm veya doğum yoktur. Bawa'ya göre o ruh mükemmeldir ve Allah ile konuşur ki. Bu yüzden aslında ruh, Ruh'u zikretmektedir. Nur diye de tanımladığı ilahi aydınlanmış irfan, ruhun ışığıdır. Bu ışık, Allah'a ibadet eder ve O'nu zikreder. Buna karşılık cehri zikrin dünya ile bağlantısı vardır. İnsan-ı kâmillerin zikri, kalp zikridir ve Allah'ı her an kalplerinde tutar. Allah'ın evi olan kalpte sadece onun zikrine yer verilir.⁷²

Sonuç

Tarihte olduğu gibi günümüzde de sufiler, İslam'ın insanlara anlatılmasında önemli görevler üstlenmektedirler. Batı toplumlarında giderek güçlenen İslam karşıtı önyargıların aşılmasında tasavvufi öğretileriyle sufiler, önemli bir potansiyeli haizdirler. Bunun tezahürlerinden biri, Bawa Muhaiyaddeen'nin kendi topraklarında ve Batı toplumunda yürüttüğü faaliyetlerdir.

Bawa'nın Sri Lanka'da başlayan irşat faaliyetleri Philadelphia, Boston, Ames, Des Moines, Detroit, Toronto, New York, Sacramento, Stanford, Unionville, Washington, Berkeley, Madison, Londra, Los Angeles, Colombo (Sri Lanka) gibi ABD, Canada, çeşitli Avrupa ülkelerinde günümüzde de devam etmektedir.

Bawa, çok kültürlü bir ortamda yaşamış, insanlara İslam'ı ve tasavvufu anlatırken dinleyicilerinin kültürel ve dini terminolojilerini kullanmıştır. İrşat ve tebliğ faaliyetlerinin ilk evresinde tevhid ve metafizik konularını öne çıkarmıştır. Allah'ın birliği, varlığın tekliği, Allah'ın sıfatları, insan-ı kâmil kavramı onun ilk evrede odaklandığı meselelerdir. Öğrencilerinin idrak seviyesi geliştikçe İslam'ın ibadet, muamelat konularını ve tasavvufi yorumun seyr ü sülûk kaidelelerini de öğrencilerine anlatmıştır. Bawa'nın, insanların anlayışına, seviyesine uygun esnek ve tedrici bir yaklaşımla İslam'ı ve tasavvufu anlatması, Hz. Peygamber'in Mekke ve Medine devrinde izlediği İslam'ı tebliğ yöntemine benzetilebilir.

⁷² Bawa Muhaiyaddeen, *age* s. 31.

Bawa'nın her dinden insanı kucaklayan yaklaşımı İslam'ın hoşgörü anlayışının bir tezahürüdür. Onun düşüncesinde tüm dinlerin hak üzere olduğu şeklinde bir anlayış bulunmamaktadır. Bawa'ya göre Kur'an'da buyurulduğu şekilde "Allah katında din İslam'dır" (Âl-i İmran, 3/19). Ortaya çıkış sürecinde tüm dinler tevhid esaslıdır. Ancak zamanla bu yapıdan uzaklaşmışlar, böylece son din İslam insanlara tebliğ edilmiştir.

Allah'ın bir tek Âdem yaratmış, hakikatini öğretmek için peygamberler göndermiştir. Bawa'ya göre peygamberlerin hepsi de Allah'ı ve emirlerini öğretmek üzere gönderilmişler ancak insanlar zamanla peygamberlerin öğretilerinden uzaklaşarak yanlışın peşine düşmüşlerdir.

Bawa'nın tasavvufi görüşlerinde İbn Arabi'nin düşünceleri kendini açık bir şekilde hissettirir. Ona göre insan Allah'ı fitraten bilme kabiliyetine sahip bir varlıktır. Kendindeki bu potansiyelin farkına varıp bilgiyi erdeme dönüştürmesi, başka bir ifadeyle insanın kendini gerçekleştirmesi konusunda Bawa, "ilahi aydınlanmış irfan" terimini kullanır. Buna ulaşmanın yolu, İslam'dır.

Günümüz insanının, "sahip olmak" bağlamında tüm maddi imkânları elde etmesine rağmen mutsuzluğu; "olmak" anlamındaki iman, iyi ve kötü konularında yaratılış gerçeğine aykırı davranması, kendine yabancılaşması sebebiyledir.

Bawa'nın kullandığı yöntemin, günümüzde İslam'a ve tasavvufa önyargılı toplumlara İslam'ın anlatılması açısından önemli bir örneklik teşkil ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Aydoğan Soygüden vd., "Türkiye'deki Sivil Toplum Örgütlerinin Rekreatif Amaçlı Spor Programlarına Bakış Açısının İncelenmesi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, yıl 3, sayı 13, Haziran 2015.
- Benjamin H. Snyder, *Heartspace, The Bawa Muhaiyaddeen Fellowship and the Culture of Unity*, (Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi), Haverford College Antropoloji Bölümü, Haverford, 2003.

- David Freudberg, Bawa Muhaiyaddeen: Inner and Universal Meanings of Islam, *Harvard Divinity Bulletin*, c. 13, sayı 2, 1982.
- Frank Korom, Charisma and Community: A Brief History of the Bawa Muhaiyaddeen Fellowship, *The Sri Lankan Journal of the Humanities*, sayı 1-2, 2011.
- Gisela Webb, *Third Wave Sufism in America and the Bawa Muhaiyaddeen Fellowship*. John Hinnell (edit.), *Sufism in the West*, içinde, New Jersey: Routledge Pres., 2006.
- Gisela Webb, *Negotiating Boundaries*, Juliane Hammer, Omid Safi (ed.), *The Cambridge Companion to American Islam*, içinde, New York: Cambridge University Pres., 2013.
- Ira Rifkin, *75 People Who Changed The World*, Vermont; Jaico Publishing House, 2012.
- Jawad Haifaa, *Female Conversion to Islam: The Sufi Paradigm*, Austin: University of Texas Pres., 2006.
- Julianne Hazen, *Contemporary Islamic Sufism in America: The Philosophy and Practices of the Alami Tariqa in Waterport Newyork*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), University of London School of Oriental and African Studies, Londra: 2011.
- M. R. Bawa Muhaiyaddeen, *Four Steps to Pure Iman*, Philadelphia: Fellowship Press, 1999.
- M. R. Bawa Muhaiyaddeen, *Dhikr, Remembrance of God*, Philadelphia: Fellowship Press, 1999.
- M. R. Bawa Muhaiyaddeen, *The Tree That Fell To The West, Autobiography of a Sufi*, Philadelphia; Fellowship Pres., 2003.
- Marcia Hermansen, "In the Garden of American Sufi Movements: Hybrids and Perennials", *New Trends and Development in the World of Islam*, ed. Peter B. Clarke, Luzac Oriented, 1998.
- Marcia Hermansen, "Hybrid Identity Formations in Muslim America: The Case of American Sufi Movements", *The Muslim World*, cilt: 90, 2000.
- Olav Hammer, *Sufism in Europe and North America*, Londra: Routledge Curzon Pres., 2004.
- Selami Erdoğan, *Muhyiddin Şekur Örneğinde ABD'de Tasavvuf Anlayışı*, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Zia İslam, *Bawa Muhiyaddeen Fellowship and Mosque Belgeseli*, Philadelphia:

Temple University, 2012.

<https://www.youtube.com/watch?v=b1aKNA1IoYY> (erişim tarihi: 22/05/2015)

<http://www.ansarisufiorder.org/> (Erişim tarihi: 02/08/2016)

<http://www.sufiway.net/> (Erişim tarihi: 03/08/2016)

http://www.sufiway.net/ar_TariqaQadiriya.html (Erişim tarihi: 03/08/2016)

www.bmf.org (Erişim tarihi: 08/08/2016)

<http://www.bmf.org/mosque/> (Erişim tarihi: 08/08/2016)

<http://www.bmf.org/fellowship/branches/>. (Erişim Tarihi: 28.07.2016)